

sului, deoarece soluționarea aspectului civil în cadrul procesului penal rămâne legat, în ceea ce privește dreptul la dez-dăunare, de probele administrate și de aprecierea motivată a instanței asupra acestor probe.

Totodată, este prevăzută expres posibilitatea părții civile, a inculpatului și a părții civilmente responsabile de a încheia o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la daune; de asemenea inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, va putea recunoaște pretențiile părții civile.

Recenzent:
Alexandru MARIȚ,
doctor în drept, conferențiar universitar

Referințe bibliografice

1. *Codul civil*: Legea Republicii Moldova nr. 1107- XV din 6 iunie 2002. În: MO al RM, 2002, nr. 82-86/661. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. *Codul de procedură penală*: Legea Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: MO al RM, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
3. Buneci P. *Partea responsabilă civilmente în procesul penal*. București: Editura Fundației României de mîine, 134 p.
4. Dolea I., Roman D., Sedlețchi I., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S. *Drept procesual penal, partea generală*. Volumul I, ediția a II-a revizuită și adăugită, Chișinău, 2005.
5. Drăgan J., Oancea I. *Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal*. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2006, 127 p.
6. Mrejeru Th. *Drept procesual penal*. București: Editura SYLVI, 2001, 206 p.
7. Petrescu R. *Drept civil. Teoria obligațiilor. Răspunderea delictuală*. București: Editura OSCAR PRINT, 1996, 284 p.
8. Pop L. *Teoria generală a obligațiilor*. București: Editura Lumina Lex, 2000, 436 p.
9. Pîrțac O. *Apărarea onoarei, demnității, și reputației profesionale a persoanei în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, 148 p.
10. Turuiianu C. *Insulta și calomniile prin presă*. București: Editura ALL Beck, 2000, 122 p.
11. Ungureanu O., Bacari A. ed. al. *Principii și instituții de drept civil. Curs selectiv pentru licență*. București: Editura ROSETTI, 2002, 397 p.
12. Urs I. *Criterii de apreciere a prejudiciilor morale și a despăgubirilor bănești pentru repararea daunelor morale*. În: Dreptul, nr. 4, 1998, p. 25.
13. Ștefănescu B., Dimitriu R. *Drept civil pentru învățămîntul superior universitar*. Academia de Studii Economice, Catedra de Drept, București: Editura: Lumina Lex, 476 p.
14. Hotărîrea Plenului CSJ a RM *Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral*, nr. 9 din 09.10.2006.

SEMNIFICAȚIA ȘI CORELAȚIA DINTRE PRINCIPIILE LEGISLAȚIEI PENALE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI PENAL

Larisa BUGA,

doctorandă, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

SUMMARY

The role of principles is extremely important in the theory and practice of criminal law. Putting them consistently in the norms of criminal law and respecting them in the activity of the law enforcement bodies contribute to the uniform protection of social relations against criminal attempts, crime prevention, citizens' education in the spirit of obedience to the law, ensuring the rule of law. In this article we will elucidate the meaning of the notions of law principles and of criminal law and their interaction in practice.

Keywords: principles of criminal law, principles of criminal legislation, criminal policy.

REZUMAT

În teoria și practica dreptului penal, rolul principiilor este extrem de important. Transpunerea consecventă a acestora în normele legislației penale și respectarea lor în activitatea organelor de drept contribuie la protecția uniformă a relațiilor sociale față de atentatele criminale, la prevenirea infracțiunilor, la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor, asigurării ordinii de drept. În acest articol vom elucidă sensul noțiunilor de principii ale dreptului și ale legislației penale și interacțiunea acestora în activitatea practică.

Cuvinte-cheie: principiile dreptului penal, principiile legislației penale, politică penală.

Introducere. Realizarea cu succes a sarcinilor de edificare a statului de drept și a societății civile este, incontestabil, imposibilă fără consolidarea continuă a legalității, a ordinii de drept și fără intensificarea luptei cu criminalitatea și cu alte încălcări de lege.

Cu toate acestea, realizarea politicii de stat în sfera luptei cu criminalitatea, a activității instanțelor judecătorești, a organelor de drept și a altor tipuri de organe este posibilă doar în condițiile unei conformări stricte cu litera legii. Din această perspectivă, este necesară nu doar cunoașterea profundă a legii penale, ci și înțelegerea principiilor de bază ale acesteia, care determină conținutul ramurii de drept în ansamblu.

Metode și materiale aplicate. În studiu au fost utilizate metoda comparativă de analiză, metoda logică prin aplicarea procedeeilor logice de inducție, deducție și sinteză.

Scopul prezentului demers științific îl reprezintă abordarea succintă, dar substanțială a semnificației principiilor legislației penale.

Rezultate obținute și discuții. Trebuie să recunoaștem de la bun început că politica penală și legislația penală din perioada postsovietică se bazează pe principii de drept, care exprimă natura democratică, conținutul și orientarea umanistică a întregului sistem juridico-penal. Clarificarea principiilor legislației penale, ca principala formă

de exprimare a politicii penale a statului, este importantă și necesară nu doar pentru înțelegerea esenței, scopului și sarcinilor acesteia, ci și pentru aplicarea corectă a normelor de drept penal [1, p. 8].

Astfel, precizăm pentru început că în doctrina juridică cercetătorii operează cu câteva categorii, și anume: „principiile politicii penale” (politicii juridico-penale), „principiile dreptului penal”, „principiile legislației penale” („principiile Codului penal” [2, p. 4]), „principiile categoriilor și instituțiilor legislației penale” etc.

În vederea clarificării esenței și coraportului dintre aceste noțiuni, vom reitera că termenul *principiu*, după cum se știe, presupune o idee de bază, cu caracter general de care se ghidează oamenii în activitatea lor. Privit în ansamblul său, dreptul este creat și funcționează în baza anumitor principii, care exprimă esența și menirea socială a dreptului ca fenomen social. Astfel, principiile reflectă principalele trăsături și particularități ale dreptului și îi conferă acestuia calitatea de reglator universal al măsurii libertății și dreptății în relațiile sociale [3, p. 93].

În studiile de specialitate, problema coraportului dintre „principiile politicii penale” și „principiile dreptului penal” nu este abordată uniform. Bunăoară, cercetătorul rus V. V. Malțev susține că „chiar dacă principii politicii juridico-penale și cele ale

dreptului penal sînt apropiate după conținutul lor, totuși există distincții între ele. Principiile dreptului penal sînt primare, iar principiilor politicii penale revenindu-le un rol secundar, de subordonare, care constau în reflectarea exactă și completă a conținutului principiilor dreptului penal în legislația penală” [4, p. 113].

De aceeași părere este și M. A. Malîghina, potrivit căreia „principiile dreptului penal și dispozițiile Constituției determină conținutul politicii penale și constituie fundamentul realizării acesteia în activitatea de creare a normelor de drept și în practica aplicării legii penale” [2, p. 4].

O idee diametral opusă expune R. R. Galiakbarov, care consideră că principiile dreptului penal sînt determinate de politica penală [5, p.15]. La rîndul său, N. A. Beleaev este de părerea că principiile politicii juridico-penale, fiind consacrate în normele de drept, devin principii de drept penal [6, p. 31].

Mult mai logic pare a fi raționamentul cercetătorilor I. Pudovocikin și S. S. Pivvaghidov în viziunea cărora nu este corect a reduce semnificația principiilor politicii penale exclusiv la deservirea principiilor de drept, adică considerarea lor ca un intermediar între principii dreptului și legislație. Politica nu este o activitate a statului de transformare a fenomenelor juridice în noțiuni juridice. Politica și dreptul sînt fenomene corelate, ce există exclusiv în societatea organizată statal. Nu se poate susține că dreptul cu principii sale este primar în raport cu politica. Elaborarea dreptului și aplicarea acestuia sînt forme de realizare a politicii juridico-penale a statului și de aceea nu este corect a clarifica care este primar dreptul sau politica.

Principiile politicii juridico-penale apar acolo și atunci, cînd și unde apare necesitatea soluționării problemei prevenirii criminalității prin intermediul dispozițiilor normative ale organelor puterii de stat, ale dreptului penal. Este clar că principiile politicii trebuie reflectate în actele normative elaborate de către stat. De asemenea, trebuie conștientizat că principiile politicii juridico-penale pot fi prevăzute nemijlocit în normele juridice penale, dar pot și să nu fie reglementate expres, dar să exercite o anumită influență asupra conținutului acestor norme. În cazul în care principiile politicii juridico-penale sînt fixate în normele de drept penal se poate vorbi de existența principiilor dreptului penal. Fiind astfel oficial recunoscute, acestea pot, la rîndul lor, să exercite o influență (inversă) asupra

activității statului în sfera luptei cu criminalitatea [7, p. 74].

Cercetătorul A. N. Jevlakov, de asemenea, susține că principiile dreptului penal nu sînt primare față de principiile politicii penale, întrucît politica penală a statului, exprimată prin ideologia sa juridico-penală, determină conținutul dreptului penal [1, p. 11].

T. R. Sabitov concretizează că principiile politicii juridico-penale nu sînt deduse din drept, dar din activitatea statului desfășurată în sfera luptei cu criminalitatea, care presupune aplicarea măsurilor de influență juridico-penală asupra criminalității [8, p. 169]. Totodată, cercetătorul precizează că principiile politicii juridico-penale și principiile dreptului penal dispun de diferite mecanisme și surse de formare. Astfel, primele reflectă ideile diriguitoare principale pentru lupta statului cu criminalitatea, fiind deduse din programe, acte normative, directive, doctrine pînă la consacrarea lor în legislația penală. În schimb, principiile dreptului penal sînt elaborate de știința dreptului penal în baza analizei normelor de drept penal în vigoare. Prin urmare, principiile politicii juridico-penale realizate în legea penală constituie principii ale dreptului penal [8, p.170].

Aceeași concluzie o trage și S. A. Veliev, susținînd că în calitate de principii ale dreptului penal trebuie considerate principiile politicii penale reglementate în normele juridice, care determină conținutul și direcțiile principale ale dreptului penal [3, p. 103].

Este ceva normal asemănarea dintre aceste categorii de principii, întrucît ele reflectă unele și aceleași idei, au același scop și aceeași direcție de acțiune.

În cazul categoriilor „principiile dreptului penal” și „principiile legislației penale”, de asemenea nu poate fi atestată o viziune unică. Potrivit unor cercetători, „dispozițiile generale consacrate în normele Codului penal constituie principii ale dreptului penal (legislației penale)” [9, p. 36-37].

Într-o altă abordare, se susține că, în sens restrictiv, categoriile în cauză se deosebesc. Respectiv, T. R. Sabitov, pornind de la faptul că dreptul este un fenomen mai complex decît legea, afirmă că principiile dreptului reprezintă o categorie mai largă [10, p. 54].

La rîndul său, V. V. Malîțev face trimitere la distincția ce există între „dreptul penal” și „legislația penală”, dreptul penal avînd un obiect cu mult mai extins. Altfel spus, în viziunea autorului, legislația penală este unul

dintre elementele obiectului dreptului penal, conținutul căruia se formează sub influența altor elemente (obiectul protecției juridico-penale și conduita social-periculoasă) și a ordinii din societate. De aceea, principiile dreptului penal, spre deosebire de principiile legislației penale, cuprind întreg obiectul dreptului penal și după conținut sînt mai apropiate de așa categorii, precum dreptatea, egalitatea și umanismul [4, p. 90].

O altă precizare expusă de cercetător este că între principiile dreptului penal și principiile legislației penale poate fi observată o relație de tipul „conținut” și „formă”. Conținutul primelor, exprimate sub forma unor norme simple sau norme speciale (norme-principii) în cuprinsul legislației, devin astfel principii ale legislației penale. La rîndul lor, principiile legislației penale (deci, reglementate în normele acesteia) conferă principiilor dreptului penal un caracter oficial și o forță juridică asigurată de forța de constrîngere a statului [4, p. 107].

Într-un alt demers științific, V. V. Malîțev este cu mult mai categoric, concluzionînd: „Pentru a fi idei de bază, fundamentale ale legislației penale, principiile dreptului penal trebuie, cel puțin, să fie consacrate în conținutul acesteia. Respectiv, în lipsa fixării acestora în cuprinsul legii penale, principiile dreptului penal nu pot să devină principii ale legislației penale” [11, p.133]. În viziunea noastră, în acest caz, cercetătorul a pus greșit accentele, întrucît nu legislația are nevoie de principii, ci dreptul are nevoie de principii consacrate în legislație.

Prin această afirmație, considerăm că cercetătorul trasează o demarcație clară, dar nejustificată, între dreptul penal și legislația penală, mai ales în ceea ce privește ideea că principiile dreptului penal pot exista și în lipsa consacrării lor normative în cuprinsul legii (nefiind clar în acest sens care ar fi rostul lor). Dar, din cîte se cunoaște, legislația penală constituie forma de exprimare exterioară a dreptului penal [12, p. 30], deci dreptul este tot ceea ce reglementează legea. Prin urmare, au dreptate cercetătorii care susțin că principiile dreptului sînt principii consacrate în lege.

În aceeași ordine de idei, alți savanți susțin că principiile dreptului penal, spre deosebire de principiile legislației, au parcurs o lungă evoluție socială și sînt percepute ca idei de bază, create de societate. Indiferent dacă sînt sau nu consacrate în norme speciale, principiile dreptului totuși își

realizează funcția de reglementare și protecție. Cu toate acestea, însuși faptul declarării principiilor în normele Codului penal, indiscutabil, le sporește semnificația, fiind astfel garantată protecția și respectarea în societate a principalelor valori sociale. La fel ca și alte norme juridice, principiile sînt obligatorii pentru toți subiecții raporturilor juridice penale (fiind adresate legiuitorului, practicianului ce aplică legea penală, potențialilor infractori, victimelor infracțiunii și tuturor cetățenilor implicați în raporturi juridice penale, procesual-penale sau execuțional-penale) [13, p. 73-74].

Din cîte se poate observa, și în acest caz se face aluzie la existența unor principii ale dreptului nereglementate de lege, care dispun chiar și de o funcție de reglementare și de protecție. În viziunea noastră, o asemenea idee poate fi acceptată doar dacă o vom privi dintr-o altă perspectivă, și, respectiv, cu unele concretizări.

Deci, pe fundalul raționamentelor expuse, devine clară distincția atestată în studiile de specialitate între *sistemul principiilor doctrinare/dogmatice ale dreptului penal* (principii formulate ca și categorii ale conștiinței juridice) și *sistemul principiilor legislative ale dreptului penal* (principii reglementate în actele normativ-juridice) [14, p. 202]. Respectiv, concluzia ce poate fi desprinsă la moment este că principiile dreptului penal reprezintă un sistem mixt, constituit din principii legislative și doctrinare.

În vederea dezvoltării acestei idei, considerăm că ar fi cazul să determinăm cum sînt reglementate principiile în cuprinsul legislației.

În general, în studiile de specialitate se susține că consacrarea principiilor în dreptul pozitiv cunoaște două forme [3, p. 101-102]: *nemijlocită*, formă în care principiul este consacrat expres în cuprinsul unei norme, adică este prevăzut de „litera” legii, și *mijlocită* (indirectă – e.n.), formă în care principiile decurg din totalitatea drepturilor, din conținutul instituțiilor juridice și a legislației în general, altfel spus, din „spiritul” legii. Dat fiind faptul că principiul, pentru a-și realiza funcția regulativă, trebuie perceput nu ca o dorință, solicitare, recomandare, dar ca o cerință, ca un imperativ, obligatoriu pentru anumiți subiecți. Se consideră că prima formă de consacrare a principiilor este mai preferabilă. Aceasta deoarece probabilitatea interpretării neuniforme a „spiritului” legii riscă să determine interpretarea subiectivă a principiilor în activitatea practică.

Respectiv, putem trage concluzia că principiile sînt reglementate de lege fie *expres* (în cuprinsul unor norme-principii), fie *difuz* (dispersat în mai multe norme juridice).

Referitor la consacrarea principiilor în legislația penală, notăm că potrivit cercetătorului V. V. Malițev, principiile dreptului penal sînt consacrate în legislație sub trei forme principale: în normele Părții speciale a Codului Penal; în noțiunile și instituțiile cuprinse în Partea generală a Codului Penal; nemijlocit în normele în care acestea sînt reglementate [11, p. 128; 4, p. 85] (în normele-principii, e.n.).

Prima formă de consacrare legislativă a principiilor dreptului penal este reflectată în multitudinea de componente de infracțiune formulate de către legiuitor. Ideile de dreptate, echitate și umanism, cuprinse de conștiința juridică a legiuitorului, au o influență substanțială asupra formulării conținutului dispoziției și a sancțiunii fiecărei norme a Părții speciale a Codului Penal, aplicabilă fiecărei conduite social periculoase pasibile de pedeapsă penală a persoanei. Această formă este numită „concret juridică” și este considerată a fi de bază, nu doar din considerentul anteriorității apariției sale, dar și datorită semnificației sale fundamentale pentru realizarea celorlalte forme de reflectare a principiilor dreptului penal.

Cea de-a doua formă de consacrare legislativă a principiilor dreptului penal prin normele Părții Generale a Codului penal a început să se contureze încă pînă la divizarea legislației penale în cele două părți ale sale. Acest fapt a fost determinat de necesitatea practică de a delimita actele comise cu vinovăție de cele comise fără vinovăție. În legătură cu aceasta, unele norme ce stabileau componența unor infracțiuni concrete, erau completate cu prevederi cu caracter general, concentrate în cuprinsul unor norme speciale.

Reflectarea în legislație a principiilor dreptului penal în cea de-a doua formă (juridico-abstractă) presupune existența în conținutul acesteia a unui număr mare de norme cu un grad înalt de abstractizare, prin care sînt exprimate în formă juridică cele mai importante noțiuni și instituții ale dreptului penal [4, p. 96].

Necesitatea celei de-a *treia forme* de consacrare legislativă a principiilor de drept penal, care presupune exprimarea nemijlocită a acestora în norme speciale ale legislației penale, a fost determinată de amplificarea rolului valorilor general umane în cadrul societă-

ții și, prin urmare, de obligația statului de a asigura cu garanții juridico-penale respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Această formă de consacrare reprezintă cel mai înalt grad de abstractizare [11, p. 130].

În viziunea noastră, necesitatea unor asemenea norme (implicit, a acestei forme de consacrare legislativă a principiilor dreptului penal) este determinată de semnificația deosebită a lor care, potrivit unor cercetători, constă în următoarele [15, p. 98-99]:

În primul rînd, fiind una din categoriile normelor juridico-penale, normele-principii exercită o influență directă informațională asupra cetățenilor, îndeplinind funcția educativă, de formare a conștiinței juridice, abținerii de la comiterea infracțiunilor. „Existența în lege a unor articole speciale, care consacră principiile dreptului penal, contribuie nu doar la înțelegerea de către cetățeni a esenței politicii penale contemporane a statului, dar și la orientarea corectă a cetățenilor în sfera reglementării juridico-penale” [16, p. 38-39]. În al doilea rînd, normele-principii asigură aplicarea uniformă a legii penale de către toți subiecții activității de ocrotire a ordinii de drept. În al treilea rînd, dispozițiile principiale ale dreptului penal exercită o anumită influență și asupra activității de creare a legii penale. „Consacrînd anumite idei-principii, legiuitorul astfel își asumă obligația de a le transpune în cuprinsul normelor juridice penale. De aici reiese că și după adoptarea Codului Penal, legiuitorul este obligat a abroga sau a modifica orice normă a acestuia care contravine principiilor în cauză. Respectiv, sfera de acțiune a principiilor în discuție cuprinde nu doar activitatea de aplicare a normelor penale, dar și de creare a acestora” [15, p. 98-99].

În context, alți cercetători notează [9, p.18-19]: - normele-principii se disting printr-un grad înalt de stabilitate, de regulă ele nefiind modificate pe parcursul acțiunii legii; - normele-principii dispun de un caracter imperativ, altfel spus, sînt general obligatorii, nefiind admisă nicio derogare; - acțiunea normelor-principii se răsfrînge asupra întregului act normativ, asupra tuturor normelor juridice fără excepție; - conținutul acestora este laconic și scurt, dispunînd de un înalt grad de abstractizare, necesar pentru facilitarea aplicării principiilor; - cerințele cuprinse în aceste norme sînt clare, concrete, nefiind admisă înțelegerea și interpretarea lor neuniformă.

Așadar, normele ce consacră principii (normele-principii) ocupă un loc

special în mecanismul reglementării normativ-juridice, ele exercitând o influență substanțială asupra legislației penale în ansamblu.

În Codul penal al Republicii Moldova [17] sînt consacrate expres (în norme-principii) următoarele principii: principiul legalității (art. 3), principiul umanismului (art. 4), principiul democratismului (art. 5), principiul caracterului personal al răspunderii penale (art. 6), principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale (art. 7). Sub aspect comparativ, o enumerare similară este cuprinsă și în Codul penal al Federației Ruse [18] și anume: principiul legalității (art. 3), principiul egalității cetățenilor în fața legii (art. 4), principiul vinovăției (art. 5), principiul dreptății (art. 6) și principiul umanismului (art. 7).

Presupunem că anume acestea sînt *principiile legislative ale dreptului penal* (după cum sînt numite în literatura de specialitate, moment enunțat ceva mai sus). În ceea ce privește *principiile doctrinare ale dreptului penal*, considerăm că nu este vorba de principii ce nu sînt consacrate în lege, ci de principii care sînt cuprinse în lege într-o formă difuză, acestea fiind deduse de doctrină din normele juridice ale acesteia.

Confirmarea aceste idei o regăsim la cercetătorul rus A. N. Jevlakov, potrivit căruia unele principii în materie, nefiind expres reglementate în legislația penală, reies din conținutul unei totalități de norme juridico-penale și sînt formulate de știința dreptului penal în baza analizei și generalizării acestor norme și a activității de aplicare a lor [1, p. 10].

Un alt moment important subliniat de autorul citat constă în faptul că principiile cuprinse de normele-principii sînt caracteristice nu doar legislației penale, de aceea ar fi logică calificarea acestora ca fiind principii generale sau interramurale. Mai mult, decît atît enumerarea acestora în legea penală nu este exhaustivă [1, p. 10].

Totodată, și alți autori susțin că chiar dacă legislația penală consacră expres doar cinci principii (principiul legalității, egalității cetățenilor față de lege, vinovăției, dreptății și umanismului), totuși pentru practica aplicării legislației penale sînt importante și alte principii, precum: principiul răspunderii personale, principiul diferențierii și individualizării răspunderii (pedepsei) etc. [14, p. 202].

O asemenea viziune a condiționat realizarea unei clasificări a principiilor consacrate în legislația penală, în

principii generale și principii speciale. În acest sens, de exemplu, se susține că principiile generale penetrează întregul drept penal, inclusiv și principiile speciale, mai înguste ale acestei ramuri a dreptului. În unele instituții sau norme ale dreptului penal se pot reflecta concomitent mai multe principii generale. Astfel, instituția liberării de pedeapsă penală reflectă asemenea principii precum: legalitatea, dreptatea, umanismul, egalitatea cetățenilor în fața legii [1, p. 11].

Respectiv, putem deduce că *principiile generale* ale dreptului penal sînt principiile consacrate în normele-principii în cadrul legii penale, iar *principiile speciale* sînt principiile proprii unor instituții și categorii juridice ale dreptului penal care, de regulă, sînt formulate de doctrină.

În literatura de specialitate, *principiile speciale* sînt definite ca fiind idei și cerințe, care stau la baza creării și aplicării instituțiilor juridico-penale distincte și care se subordonează principiilor generale ale dreptului penal [7, p. 75].

La rîndul lor, *principiile generale* cuprind cele mai importante aspecte ale aplicării legislației penale. Ele se află într-o strînsă corelație și în ansamblul lor determină unitatea conținutului dreptului penal, *principiile trăsături și direcții* ale acestuia. De asemenea, *principiile reflectă și esența politicii penale a statului, ideologia juridică a societății ca formă supremă a conștiinței juridice*. În raport cu sarcinile legislației penale, *principiile* au un rol ajutător. Expri-mînd esența și natura dreptului penal, cele mai importante trăsături ale acestuia, reglementînd cele mai importate aspecte ale răspunderii penale, *principiile* se răsfrîng asupra tuturor sau a majorității normelor Părții generale și speciale a Codului penal. Astfel, ele trebuie luate în considerație pentru înțelegerea altor norme de drept penal, la interpretarea legii penale, în caz de coliziune a normelor, la soluționarea cazurilor reglementate insuficient de legea penală și în alte situații dificile din punct de vedere teoretic și practic [1, p. 11].

Prin urmare, rolul *principiilor* este extrem de important. Transpunerea consecventă a acestora în normele legislației penale și respectarea lor în activitatea organelor de drept contribuie la protecția uniformă a relațiilor sociale față de atențele criminale, la prevenirea infracțiunilor, educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor, asigurării ordinii de drept.

Majoritatea cercetătorilor consideră că anume aceste principii constituie *principii ale legislației penale* (categorie distinctă față de principiile dreptului penal). În ceea ce ne privește, aderăm la poziția autorului A. N. Jevlakov, care definește principiile legislației penale ca fiind „dispoziții primare cu semnificație conducătoare, reglementate expres sau reflectate în normele legislației penale, care stabilesc conținutul, caracterul și direcția afit a dreptului penal în ansamblu, cît și a normelor și instituțiilor distincte ale acestuia” [1, p. 11]. Respectiv, sub acest aspect, considerăm că principiile dreptului penal și principiile legislației penale coincid.

Privind problema dintr-o altă perspectivă, putem identifica, în același timp, unele momente care trasează și o fină distincție între aceste categorii. Ideea ne-a fost sugerată de către același A. N. Jevlakov, care grupează toate principiile reglementate de legislația penală în categoria *principiilor de conținut ale legislației penale*. Concomitent, autorul atestă și existența *principiilor* pe care se bazează tehnica structurării legislației penale [1, p. 12]. Nu este un caz singular, în doctrina juridică ruse fiind dezvoltate și *principiile tehnicii codificării legislației penale* [7, p. 76; 19, p. 57, 59; 20, p. 35-36].

Prezintă importanță în acest sens ideile cercetătoarei T. V. Klenov, care susține că *principiile dreptului penal* se deosebesc de *principiile codificării normelor juridico-penale*. Ambele categorii de principii se adresează legiuitorului, însă dacă *principiile dreptului penal* prezintă un reper orientativ pentru determinarea conținutului normelor legii penale, atunci *principiile codificării* sînt ideile pe care se bazează procesul de exprimare a instituțiilor și normelor juridico-penale în legea codificată și structurarea lor într-un anumit sistem (elaborarea tehnică a legii). În baza *principiilor codificării* sînt stabilite și regulile procesului legislativ [21, p. 8].

Succint, precizăm că din categoria acestora face parte *principiul unității părții generale și a părții speciale ale Codului penal*. Potrivit acestui principiu structural al legislației penale nici o normă a părții speciale din codul penal nu poate fi aplicată fără a fi luate în considerație și normele din partea generală a codului.

Evident, *principiile de creare a părții generale și a părții speciale* diferă. La baza structurii părții generale stă *principiul instituționalității*, astfel că denumirile compartimentelor Părții

generale reflectă conținutul unor mari instituții juridice, precum: legea penală, infracțiunea, pedeapsa penală, liberarea de răspunderea penală etc.

Partea specială este structurată însă în baza unui alt principiu – asemănarea dintre caracterul și semnificația socială a obiectului atentării, protejat de o categorie dată de norme. Respectiv, capitolele părții speciale a codului penal sînt structurate în funcție de obiectul protejat de normele juridico-penale (la care se atentează prin comiterea infracțiunii), de ex.: infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război, infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei etc.

Din alt punct de vedere, trebuie menționat că capitolele părții speciale a Codului penal sînt amplasate într-o anumită ordine care reflectă ierarhia valorilor sociale (relațiilor sociale), recunoscute în statul democratic: persoana, societatea, statul.

În același timp, distincția dintre partea generală și partea specială ale Codului penal este accentuată și de structura normelor juridice din cadrul acestora. Dacă articolele părții speciale dispun de dispoziție și sancțiune, normele din partea generală nu au o asemenea structură. Mai mult decît atât, articolele din partea specială conțin nu doar o normă, dar cîteva norme, ceea ce nu este caracteristic pentru articolele părții generale. Normele atît din partea generală, cît și din cea specială sînt amplasate în diferite părți și puncte ale articolelor. Normele din articolele părții speciale sînt amplasate într-o anumită consecutivitate, ce reflectă într-o ordine ascendent pericolul social al infracțiunii și, respectiv, severitatea pedepsei pentru comiterea acesteia. De aici derivă rolul deosebit al *principiului formării sistemice a normelor legislației penale* și coraportul acestora în interiorul Codului penal [1, p. 12].

Concluzii. În baza celor relatate poate fi argumentată existența de sine stătătoare a două categorii de principii proprii legislației penale: *principiile de conținut ale legislației penale și principiile structurării tehnice a legislației penale*. Mai mult, date fiind semnificația și particularitățile aplicării practice a legislației penale, reglementarea juridică a unor aspecte ale acesteia (inclusiv la nivel de Constituție), se impune și justificarea existenței *principiilor acțiunii legii penale* (după unii cercetători, principiile activității legii penale [22, p. 75]).

În consecință, din perspectiva acestor trei categorii de principii ale legislației penale se poate susține că principiile dreptului penal coincid parțial cu cele ale legislației penale, ultimele avînd rolul atît de a determina unitatea conținutului dreptului penal, exprimarea exactă și clară a acestuia în norme juridice, cît și a asigura aplicarea practică eficientă și corectă în timp, spațiu și asupra persoanelor. În vederea realizării acestui rol complex, considerăm că principiile legislației penale necesită o cercetare teoretică specială și o consacrare juridică corespunzătoare în legislația în vigoare.

Referințe bibliografice

1. Жевлаков Э. Н. *Принципы уголовного законодательства Российской Федерации и уголовная политика*. В: Вестник Академии Генеральной Прокуратуры РФ, 2007, №1.
2. Малыгина М. А. *Принципы уголовного права: Теория, законодательство и правоприменительная практика: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Ростов-на-Дону, 2007.
3. Велиев С. А. *Принципы назначения наказания*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.
4. Мальцев В. В. *Принципы уголовного права и их реализация в правоприменительной деятельности*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004.
5. Галиакбаров Р. Р. *Уголовное право. Общая часть: Учебник*. Краснодар, 1999.
6. Беляев Н. А. *Уголовно-правовая политика и пути ее реализации*. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1986.
7. Пудовочкин Ю. Е., Пирвагидов С.С. *Понятие, принципы и источники уголовного права: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран Содружества Независимых Государств*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003.
8. Сабитов Т. Р. *Уголовно-правовая политика Российской Федерации и ее принципы*. В: Вестник НГУ, Серия: Право, 2007, том 3, выпуск 1.
9. Чередниченко Е. Е. *Принципы уголовного законодательства: понятие, система, проблемы законодательной регламентации*. Москва: Волтерс Клувер, 2007.
10. Сабитов Т. Р. *Соотношение понятия «принцип уголовного права» со смежными понятиями*. В: Вестник НГУ, Серия: Право, 2007, Том 3, выпуск 2.
11. Мальцев В. В. *Принципы уголовного права в законодательстве и философско-правовых учениях*. В: Публичное и частное право, 2009, № 2.
12. Пудовочкин Ю. Е. *Учение об основах уголовного права*. Москва: Юрлитинформ, 2012, р. 79; Florean I. *Aplicarea legii penale în timp*. București: Lumina Lex, 2000.
13. Стрилец О. В., Канубриков В. А. *К вопросу о системе принципов уголовного права*. В: Юристъ-Правоведъ, 2012, № 5, р. 15; Стрилец О.В. *Принцип вины в системе принципов уголовного права*. В: Вестник ВолГУ, Серия 5, Вып. 10, 2008.
14. Свечков В. В. *Идеология в отечественном уголовном праве (законодательстве)*. В: Вестник Нижегородской академии МВД России, 2011, №3 (16).
15. Мальцев В. В. *Принципы уголовного законодательства и общественно опасное поведение*. В: Государство и право, 1997, №2.
16. Звечаровский И. Э. *Современное уголовное право России*. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001.
17. *Codul penal al Republicii Moldova*, nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009 (cu modificări și completări ulterioare).
18. Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-ФЗ (принят ГД ФС РФ 24.05.1996). <http://www.consultant.ru/popular/ukrf/> (accesat la 15.10.2013).
19. Кленова Т. В. *Принципы уголовного права и принципы кодификации в уголовном праве*. В: Государство и право, 1997, №1.
20. Лопашенко Н. А. *Принципы кодификации уголовно-правовых норм*. Саратов, 1989.
21. Кленова Т. В. *Основы теории кодификации уголовно-правовых норм: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук*. Москва, 2001.
22. Florean I. *Aplicarea legii penale în timp*. București: Lumina Lex, 2000.